

УДК 728.1

Володимир Шпільчак

**ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОГО ДИЗАЙНУ
ПРЕДМЕТНО-ПРОСТОРОВОГО СЕРЕДОВИЩА (НА ПРИКЛАДІ ПРИКАРПАТТЯ)**

У статті розглянуто особливості розвитку екологічного дизайну в Івано-Франківській області. Виділено три напрями в екологічному дизайні, а саме: інтеграція міського середовища в природу і ландшафтних елементів в архітектуру; розвиток екологічних технологій, спрямованих на мінімізацію екологічної шкоди природі; збереження та інтеграція народного мистецтва, традицій у сучасне середовище і культуру. Проаналізовано ці напрями та їх роль у житловому середовищі. Встановлено основні тенденції розвитку екологічного дизайну в ХХІ столітті.

Ключові слова: архітектурне середовище, ландшафтний елемент, народне мистецтво, дизайн, екологія.

Владимир Шпильчак

**ОСОБЕННОСТИ РАЗВИТИЯ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО ДИЗАЙНА
ПРЕДМЕТНО-ПРОСТРАНСТВЕННОЙ СРЕДЫ (НА ПРИМЕРЕ ПРИКАРПАТЬЯ)**

В статье рассмотрены особенности развития экологического дизайна в Ивано-Франковской области. Выделены три направления в экологическом дизайне, а именно: интеграция городской среды в природу и ландшафтных элементов в архитектуре; развитие экологических технологий, направленных на минимизацию экологического ущерба природе; сохранение и интеграция народного искусства, традиций в современную среду и культуру. Проанализированы эти направления и их роль в жилой среде. Установлены основные тенденции развития экологического дизайна в ХХІ веке.

Ключевые слова: архитектурная среда, ландшафтный элемент, народное искусство, дизайн, экология.

Volodymyr Shpilchak

**FEATURES OF DEVELOPMENT OF ENVIRONMENTAL DESIGN
OBJECT-SPATIAL ENVIRONMENT (ON PRECARPATHIAN REGION FOR EXAMPLE)**

In the article the features of environmental design in the Precarpathian region. Analyzes trends and their role in the living environment. In Environmental Design can be roughly divided into three areas: the integration of urban environment in nature and landscape elements in architecture; development of environmental technology to minimize environmental damage to nature; preservation and integration of folk art traditions in the modern environment and culture.

Environmental design seeks to create a special space that aims at preserving ecosystems, on environmental protection, safety materials to be used. Environmental design aspects can be seen at different levels: city planning, and planning Volumetric artistic and imaginative engineering and constructive resolution of individual objects. Designers, researchers are considering ways of interaction between society and nature with a view to ascertaining the possibility of optimization. Formed social demand for environmental and artistic harmonious living environment. However, scientists note that environmentally conscience has not become dominant. There is a problem of uncontrolled seal area, no program of regeneration of the natural landscape.

Social environment attractiveness of the city largely depends on the consideration of environmental factors: balance building and landscape architectural spaces of the landscape

dimension in between quarterly environment, pedestrian transit of recreational areas, organic, nature similarities, sensory ecology.

Major environmental design aimed at the use of alternative energy sources, energy saving technologies, using local materials with the possibility of re-use, safe disposal, management of resources, received distribution in developed countries. Along with interest the latest technologies implementation in the Precarpathian region is not widespread. The exception may be the use of local materials and resources insulation of buildings. There is a trend towards technology rational use of resources, minimize harmful effects on the environment. Using the latest technologies contributing to the transition to a qualitatively new living environment.

In the 2000's a growing interest in environmental issues and this is evident in the environmental emphasized resolving specific objects. Designers more closely harmonize the building with landscaped environment, more attention to landscaping.

It should also be noted that in 2000–2010's tendency allocation landscape areas as a separate type of cultural heritage. Before scientists question the identification of the natural area, to determine its value.

Common examples highlighted nature integrated solutions can be building of ecological farmstead and Tourism and recreation facilities of Precarpathian region.

In style solution can be traced pluralism and a wide range of options, in concise form objects that resemble the search Scandinavian architects; folk style building in keeping with the architecture; eco objects; nature similar imitation of natural forms; eclectic decision; amateur solutions, which tend to kitsch.

You can often watch fragmented solution beautification initiative in shaping the landscape compositions (private estates, cafes). It also observed the variety of materials, design and decorative solutions Analysing the landscape composition in the recent period, we can say the revival of irrational factors of emotional and psychological fullness images. It is important to preserve the authentic iconic elements relevant to residents of content pieces that will promote spiritual human interaction with the built environment.

Common examples highlighted environmental solutions may be ecological farmstead construction of recreational and tourist facilities Carpathians. They are characterized by the ethnic flavor, using traditional local materials and decoration items from local visually-shaped symbols and ornaments. The basic trends of environmental design in the twentieth century.

Key words: *architectural environment, landscaping element, folk art, design, ecology.*

Наприкінці ХХ століття гостро активізувались у зв'язку з глобальними кризами екологічні проблеми. Активний розвиток технократизму призвів до негативних урбаністичних перетворень унаслідок бажання задовольнити потреби людини за рахунок нищення природного середовища. Усвідомлення необхідності знаходження балансу між розвитком міст, промисловості та довкілля, бажання формувати екологічно сприятливе архітектурне середовище привели до виникнення різноманіття екологічних напрямів, серед яких виділимо екологічний дизайн. Екологічний дизайн ставить завдання створювати особливий простір, який спрямований на збереження фізичного і психологічного здоров'я людини, на захист навколишнього середовища, на безпечність технологій, матеріалів, які будуть використані.

Теоретичною основою екологічного дизайну служить екологічна естетика (екоестетика), завдання якої є розроблення “принципів гармонійного поєднання технічних і природних об'єктів в архітектурному середовищі, пошук оптимальних шляхів поєднання екологічного і красивого в єдину систему позитивних емоцій і екологічних технологій” [4, с. 141]. Фахівці вказують на необхідність формування екологічної свідомості особистості. В основі такої свідомості – екологічне мислення. Науковці вважають, що екологічне мислення проєктанта – це здатність фахівця “аналізувати стан і тенденції розвитку складних екологічних систем, виявляти загальні і приватні закономірності їх функціонування, перетворювати реальні екологічні явища в проєктний матеріал” [6, с. 127]. На людину діє ряд соціальних та природних факторів, які визначають навколишнє середовище особистості. В сучасних умовах уміння розуміти, вміти аналізувати складне еколого-соціальне архітектурне середовище стає необхідною якістю професійності дизайнера.

Загальні питання екологічного напрямку дизайну середовища розглянуті у працях І. Диди [3], В. Дубінського [4], О. Зінов'євої [6], В. Кучерявого [8], О. Олійник [10], С. Янкович [13] та ін. Науковці, вказуючи на поширеність терміна “екодизайн” у різноманітній літературі, стверджують, що він має розмиті понятійні межі та несформовану теоретичну базу [10, с. 12]. Варто зазначити, що згаданий напрям у дизайні перебуває в стані формування, і це спонукає до подальших досліджень даної проблематики. Незважаючи на значну кількість публікацій з означеної теми, вони лише частково висвітлюють окремі тенденції розвитку екологічного дизайну.

Мета статті – з'ясувати новітні тенденції розвитку екологічного дизайну в Івано-Франківській області.

Екологічний дизайн має завданням створювати особливий простір, який спрямований на збереження екосистеми, на захист навколишнього середовища, безпечність використовуваних матеріалів. Окрім загальних вимог до об'єкта, в екологічному дизайні увага приділяється збереженню природних ландшафтних форм, захисту від антропогенних чинників, раціональному споживанню ресурсів, можливості повторного використання матеріалів. Учені зауважують, що екологічний дизайн слід також розглядати як “систему критеріїв, завдяки яким формуються цілісні структурні зв'язки, досягається екологічно-естетична середовищна діалогічність між різноманітними елементами-носіями, забезпечується рівновага візуальних компонентів, різнохарактерних фрагментів сучасного житлового середовища” [11, с. 558]. Різні аспекти екологічного дизайну можна розглядати на різних рівнях: містобудівному, об'ємно-планувальному художньо-образному та інженерно-конструктивному вирішенні окремого об'єкта.

Проектанти ресурсозберігаючого архітектурного простору повинні прагнути до формування автономної самодостатньої системи, ландшафт і житловий простір якої визначається потребою екологічної системи та ресурсними можливостями. Актуальним сьогодні є питання прогнозування розвитку міського середовища, удосконалення урбанізаційних процесів, що дасть змогу уникнути формування стихійних просторово-планувальних вузлів, які можуть у майбутньому створити екологічні проблеми [8, с. 12]. На екологічну безпеку міста значною мірою впливає організація транспортної інфраструктури міста: громадський електротранспорт, мережа велосипедних доріжок, ресурсозберігаюча транспортна інженерна інфраструктура – мости, дороги, автостоянки. Забезпечення комфортних умов проживання має охоплювати, крім житла, зручного транспорту, транспортних розв'язок вулично-дорожньої мережі міста, мережі торгових та інших побутових та культурно-масових об'єктів обслуговування, також елементи благоустрою, рекреаційні зони, котрі враховують запити різних вікових груп та ін. Можна констатувати, що екологія сьогодні стала одним з основних критеріїв оцінки комфортності проживання населення.

В екологічному дизайні можна умовно виділити три напрями: інтеграція міського середовища в природу і ландшафтних елементів у архітектуру; розвиток екологічних технологій, спрямованих на мінімізацію екологічної шкоди природі; збереження традиційного середовища, інтеграція народного мистецтва, знакових традиційних елементів у сучасне середовище і культуру.

Науковці відзначають підвищення ролі екологічного фактора, урізноманітнення ландшафтних компонентів у міському середовищі та зростання їх впливу на сприйняття об'єктів упродовж останніх десятиліть, необхідність розглядати ландшафтні зони в місті як культурний простір [1, с. 75]. Означені питання потребують детального і комплексного вивчення. Соціальна привабливість середовища міста значною мірою залежить від урахування екологічного фактора: балансу архітектурної забудови і ландшафтних просторів, рівня ландшафтної складової у міжквартальному середовищі, пішохідних транзитів, організації рекреаційних зон, органічності, природоподібності, сенсорної екологічності. Стилестична мова екологічного дизайну характерна трансляцією екологічної ідеї через образні характеристики, символи, знаки. Сьогодні є запит на середовище з поліпшеними екологічними характеристиками. Ілюстрацією викладеного може служити новий мікрорайон в Івано-Франківську “Калинова слобода”, де належна належна увага приділена озелененню території і благоустрою.

Архітектурне середовище постійно змінюється, і ці зміни відбуваються по-різному: еволюційно чи стрибками, малопомітно чи революційно. Часом ці процеси тривають драматично у зв'язку з втратою окремих фрагментів архітектурного середовища, зміни характеру архітектури. Оскільки архітектурний простір, зокрема й ландшафтні компоненти, є “виразом певних соціальних відносин, результатом свідомої чи несвідомої просторової і естетичної уяви” [5, с. 365], сьогодні необхідні науковий аналіз та обґрунтування процесів змін, прогнозування перспектив розвитку міського середовища.

Новим підходом в організації міського середовища останніх десятиліть є формування ландшафтних коридорів. В Івано-Франківську таку роль відіграє пішохідна частина вулиці Незалежності. Поруч з рядами кленів та квітників уздовж вулиці, навколо фонтана важливу роль відіграють мобільні контейнери з квітами, що служать одночасно огорожею для легких павільйонів. Доповненням ландшафтної композиції є елементи вертикального озеленення, квітучі композиції в горщиках на балконах, фітодизайнерські композиції у вітринах громадських закладів. Часто елементи ландшафтного дизайну одночасно виконують декоративну, зонуючу та функціональну роль [9, с. 12]. Різноманітності ландшафтних елементів і художньо-образних вирішень сприяла доступність широкого асортименту декоративних рослин. Доцільно також відзначити тенденцію до ретельного відбору ландшафтних елементів.

Екологічні проблеми актуалізували тему ландшафтного дизайну. В суспільстві ця тема стає модною. Зацікавлення організацією благоустрою території, синтезом природних та штучних елементів оточення привело до активізації, крім професійної, ще й самодіяльної і народної творчості у цій галузі. Особливо це стосується прибудинкових територій, на яких з'являється різноманіття гойдалок, пергол, екранів з рослин та квіткових композицій, ландшафтних елементів і форм. Дизайнери, науковці розглядають шляхи взаємодії суспільства і природи з метою з'ясування можливості їх оптимізації. Ландшафтний дизайн поліпшує естетичні якості архітектури. Формується соціальний запит на еколого-художнє гармонійне житлове середовище. З позицій екології ознаками такого середовища стають органічність (гармонійне поєднання з ландшафтом), масштабність (відповідність архітектури розмірам людини), наявність горизонтального і вертикального озеленення, оптимальної кількості ландшафтних елементів, гнучкість та відкритість до подальшого розвитку й ін.

Розвиваючи тему ландшафтно-екологічного розвитку міського середовища, науковці зауважують, що природозберігаюча свідомість ще не стала панівною. Актуальною залишається проблема неконтрольованого ущільнення забудови, нема програм регенерації природного ландшафту. Наприклад, в Івано-Франківську активно забудовують і “освоюють” територію набережних, яка сьогодні і в майбутньому могла б відігравати активну природорекреаційну роль. Безконтрольне ущільнення забудови ускладнює розв'язання проблеми екологічних навантажень (шум, загазованість, сміттеві відходи та ін.). Наслідком невчасного реагування на збільшення автомобільного транспорту і розширення міст за рахунок вузьких ділянок уздовж вулиць стає ускладнення екологічної ситуації. Шум, вихлопні гази, нестача простору роблять такі вулиці-магістралі малопривабливими для жителів. Сучасні проблеми розвитку міста потребують від проєктантів більше уваги до людського фактора, до забезпечення екологічної рівноваги. Перенасичення середовища будівлями, інженерно-технічними спорудами, малими архітектурними формами призводить до втрати рекреаційних якостей території.

Напрямок екологічного дизайну, спрямований на використання джерел альтернативної енергетики, енергоощадних технологій, використання місцевих матеріалів із можливістю їх повторного застосування, безпечної утилізації, раціонального використання ресурсів, поширився у розвинутих країнах. Поряд із зацікавленням новітніми технологіями їх на Прикарпатті впроваджують ще недостатньо. Винятком може служити використання місцевих матеріалів і засобів утеплення будинків. Спостерігається тенденція до впровадження технологій раціонального використання ресурсів, мінімізації шкідливого впливу на середовище. Використання новітніх технологій сприяло б переходу до якісно нового житлового середовища.

Поширення ідей екологічного дизайну сприяє формуванню нових потреб споживачів. Варто відзначити глобалізаційні чинники, які впливають на розвиток ландшафтних територій

міст. Можна говорити про захоплення зарубіжними зразками екологічного дизайну. Разом з тим учені вказують на необхідність збереження традицій в образах міського середовища, оскільки різкий відхід від них може викликати ефект втоми і навіть відчуження. Виникла проблема перенасичення міського середовища транспортом, елементами вуличної реклами, об'єктами малих архітектурних форм. У зв'язку з цим зростає актуальність досліджень антропогенних навантажень на міське середовище та контролю його розвитку. Сьогодні важливим є знаходження компромісів між сучасними потребами розвитку середовища й приватними інтересами. Незважаючи на значну кількість публікацій, означена тема вивчена недостатньо, інформація не є системною і потребує доповнень.

У 1990-х роках на Прикарпатті формувалася нова, постмодерністська просторово-часова цілісність культури. Відкинувши модерністські орієнтації, це стильове формоутворення плюралізує реальність, відтворюючи її в ігровому вигляді. Ландшафтні композиції починають відігравати дедалі більшу роль у формуванні простору. Рослинні компоненти доповнюють композицію архітектурного середовища, виконують важливу роль акцентів, декоративних елементів і, забезпечуючи комфортність простору, сприяють його художній завершеності. Важливим є твердження науковців, що ландшафтні пам'ятки – основа традиційного характеру території [7, с. 63]. У зв'язку з цим у процесі змін міського середовища необхідно враховувати традиції, цінності регіональної художньої культури. У 2000-х роках середовище наповнюється ландшафтними об'єктами. Їх форми ускладнюються, і простежується поступовий відхід від простих, дешевих засобів формоутворення. У цей час відбувається трансформація головного “ціннісного нарративу архітектури від раціонально-функціоналістичного до спонтанно-емоційного” [12, с. 203]. Вказуючи на надмірне захоплення ретроспективою, зокрема відверті цитування, наслідування декору стилю модерн без дотримання стильової єдності, вчені пов'язують це з кризовими явищами в суспільстві. Разом з тим науковці відзначають наявність проблеми некоректних змін історичного архітектурного середовища. Помітною стала тенденція до поступового збільшення кількості та ускладнення малих архітектурних форм, елементів реклами, переходу до інформаційно насиченого архітектурного середовища. Уведення в традиційне середовище нових ландшафтних компонентів необхідно будувати на принципах стильового діалогу, і воно має бути спрямованим на формування естетично інтегрованої стильової системи. Стилістична мова екологічного дизайну формується на базі просторово-інформаційних стереотипів, які мають функціональні, орієнтаційні, культурно-символічні значення. “Стилістична мова екодизайну характеризується трансляцією екологічної ідеї через образні характеристики, символи, знаки, додаткові композиційні засоби виразності” [11, с. 558].

Разом з тим, у життєдіяльності архітектурного середовища часто превалюють комерційні підходи, що призводить до стилістичної неузгодженості, загострення екологічних питань, порушення чинних санітарних норм. Таким чином, необхідно досліджувати питання екологічного балансу територій міста, антропогенних навантажень на всі підсистеми міста, зокрема на природно-рекреаційні території.

Оскільки людина має психологічну потребу в самоідентифікації у природній системі [3, с. 34], в екологічному дизайні важливим є напрацювання певних стратегій, які б дали змогу підсилювати етнокультурну ідентичність середовища, розвиток етностилю. Цей стилістичний напрям характерний використанням елементів народної архітектури, традиційних матеріалів, виробів народно-ужиткового мистецтва, елементів етнічної матеріальної культури [2, с. 39]. Екологічність етностилю закладена в його основі. Констатуючи актуальність цього напрямку, який під гаслами постмодернізму впроваджують у сучасну проектну культуру, доцільно відзначити велику різноманітність вирішень, розмаїття прийомів у його практиці. Це свідчить про необхідність ґрунтовного вивчення і вироблення засадничих положень етностилю.

У 2000-х роках зростає інтерес до питань природозбереження, і це проявляється у підкресленні екологічному вирішенні окремих об'єктів. Проектанти ретельніше узгоджують будівлі з ландшафтним оточенням, більше уваги приділяють благоустрою території. Разом з тим комплексне вирішення архітектурного середовища, ансамблевий підхід – поодинокі приклади. Одним з позитивних винятків може служити площа перед готелем “Надія” по вул. Незалежності в Івано-Франківську. Розмаїття ландшафтних елементів і МАФ узгоджені з

будівлею готелю. Акуратні доріжки з бруківки, бордюри з кущів, вдало розміщені доглянуті дерева, оригінальний фонтан з лавочками біля нього надають території привабливого вигляду. Слід також зазначити, що у 2000–2010-х роках простежується тенденція виділення ландшафтних територій в окремий вид культурної спадщини. Перед ученими постає питання ідентифікації природної території, визначення її цінності. Науковці наполягають на необхідності вивчення динаміки змін міського середовища, формувальним елементом якого є ландшафтний компонент [9, с. 12].

Поширеним прикладом підкреслених природоінтегрованих вирішень може служити будівництво екосадиб і туристично-відпочинкових закладів Прикарпаття. Для них характерні є етнічний колорит, використання традиційних місцевих матеріалів, своєрідне колірне вирішення, декорування елементів з місцевою візуально-образною символікою та орнаментом. У них простежується подібність до народної архітектури у формуванні планувальної організації, об'ємно-просторової композиції та художнього вирішення. Можна також констатувати, що напрям естетичного відтворення предметно-просторового середовища на ґрунті місцевих традицій, які, зумовлені, зокрема “місцевими” архетипами, активно розвивається. Виразними прикладами цього напрямку є відпочинкові комплекси “Козацький острів” у с. Чернолізці, “Будьмо здорові” у с. Хом’яківка, в екосадибі “Трибова хата” на курорті Буковель, ряд садиб міст Косів і Яремче, с. Микуличин, смт Ворохта. У стильовому вирішенні простежуються плюралізм і широкий спектр варіантів: об’єкти у лаконічних формах, які нагадують пошуки скандинавських архітекторів; будівлі в руслі народностильової архітектури; екооб’єкти з наслідуванням біоморфних природних форм; еkleктичні вирішення; самодіяльні вирішення, що тяжіють до кітчу.

Часто можна спостерігати фрагментарне вирішення благоустрою, самодіяльність у формуванні ландшафтних композицій (приватні садиби, кафе). Тут теж простежуються різноманіття матеріалів, конструктивних і декоративних вирішень. Аналізуючи ландшафтні композиції в новітній період, можна констатувати відродження ірраціональних факторів емоційно-психологічної наповненості образів. Важливим є збереження аутентичних знакових елементів, актуальних для жителів міста змістових фрагментів, що сприятимуть духовній взаємодії людини з архітектурним середовищем

У результаті проведених досліджень можна стверджувати, що екологічний дизайн на Прикарпатті розвивається непослідовно. Враховуючи стрімкі зміни предметно-просторового оточення людини і складний комплекс проблем міського середовища, забезпечення сталого саморозвитку архітектурного середовища без урахування екологічного фактора є неможливим. Залишається відкритим питання дослідження всього розмаїття можливостей використання екологічного дизайну в процесах перетворення міського середовища. Вивчивши сучасний досвід розвитку екологічного дизайну на Прикарпатті ми встановили, що екологічний дизайн упродовж останніх десятиліть активно розвивається, також є необхідність удосконалення механізму управління урбанізаційними процесами з позицій екологічної рівноваги, новітні об’єкти і ландшафтні композиції відзначаються великою різноманітністю, плюралізмом у вирішенні форм – від ретроспективних до сучасних. Спостерігається тенденція до ускладнення художньо-образного та більше декоративного вирішення об’єктів екодизайну; визначення критеріїв культурної цінності ландшафтної території набуває дедалі більшої актуальності. Тому є необхідність у розробленні моделі удосконалення міського середовища із збереженням екологічного балансу, узгодженням з принципами екологічного проектування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Галета О. В. Набережні території міст Західної України як елемент міської культури / О. Галета // Вісник Прикарпатського університету. Мистецтвознавство. – 2011. – Вип. 21–22. – С. 75–81.
2. Громнюк А. І. Етностиль як об’єкт системного осмислення в контексті формування архітектури інтер’єру на теренах індустріального і постіндустріального суспільства / А. І. Громнюк // Сучасні проблеми архітектури та містобудування: Наук.-техн. збірник. – К. : КНУБА, 2013. – Вип. 33. – С. 36–48.

3. Дида І. Перспективи застосування в українській архітектурі автохтонних екологічних принципів формування середовища. Екологічне мислення архітектора / І. Дида // Сучасні проблеми архітектури та містобудування: Наук.-техн. збірник. – К. : КНУБА, 2011. – Вип. 27. – С. 34–39.
4. Дубінський В. П. Екоестетика – нове бачення проблем екологічної архітектури / В. П. Дубінський // Сучасні проблеми архітектури та містобудування: Наук.-техн. Збірник. – К. : КНУБА, 2015. – Вип. 55. – С. 135–141.
5. Земсрот К. Картина міста в дзеркалі мінливих економічних, світоглядних і суспільно-політичних впливів / К. Земсрот // Вісник Національного університету “Львівська політехніка”: “Архітектура”. – №. 674. – 2010. – С. 364–370.
6. Зінов'єва О. С. Екологічне мислення архітектора / О. С. Зінов'єва // Сучасні проблеми архітектури та містобудування: Наук.-техн. збірник. – К. : КНУБА, 2013. – Вип. 34. – С. 125–128.
7. Звірюка А. І. Історико-містобудівні дослідження виявлення та охорони ландшафтних пам'яток / А. І. Звірюка // Сучасні проблеми архітектури та містобудування: Наук.-техн. збірник. – К. : КНУБА, 2015. – Вип. 39. – С. 53–67.
8. Кучерявий В. П. Урбоекологія: підручник. – Львів : Світ, 2001. – 440 с.
9. Мельник У. В. Художній аспект оновлення міського історичного середовища Івано-Франківщини кінця ХХ – початку ХХІ століття: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. мистецтвознавства / У. В. Мельник. – Івано-Франківськ, 2015. – 16 с.
10. Олійник О. П. Основи дизайну інтер'єру: навч. посібник / О. П. Олійник, Л. Р. Гнатюк, В. Г. Чернявський. – К. : НАУ, 2011. – 228 с.
11. Сазонова Ю. Ф. Екодизайнерські засоби гармонізації житлового середовища / Ю. Ф. Сазонова // Сучасні проблеми архітектури та містобудування: Наук.-техн. збірник. – К. : КНУБА, 2013. – Вип. 34. – С. 548–559.
12. Франків Р. Б. Львівська архітектурна школа в контексті пошуків альтернативи модерністській естетиці (кінця ХХ – поч. ХХІ ст.) / Р. Б. Франків, О. С. Філь // Сучасні проблеми архітектури та містобудування: Наук.-техн. збірник. – К. : КНУБА, 2013. – Вип. 33. – С. 201–207.
13. Янкович С. С. Формування проміжних рекреаційних просторів в архітектурному середовищі: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. архітектури / С. С. Янкович. – Харків, 2006. – 20 с.

REFERENCES

1. Haleta, O. V. (2011), Embankment urban areas of Western Ukraine as part of urban culture, *Visnyk Prykarpatskoho universytetu. Mystetstvoznavstvo* [Journal of Precarpathian University. Arts], Issue 21–22, pp. 75–81. (in Ukrainian).
2. Hromniuk, A. I. (2013), Ethnic style as an object of systematic reflection in the context of interior architecture on the territory of the industrial and post-industrial society, *Suchasni problemy arkhitektury ta mistobuduvannia: Naukovo-tekhn. zbirnyk* [Modern problems of architecture and urban planning: Scientific and engineering collection], Kyiv, KNUBA, Issue 33, pp. 36–48. (in Ukrainian).
3. Dyda, I. (2011), Prospects of application in Ukrainian architecture of indigenous ecological principles of formation protection. Ecological thinking of architect, *Suchasni problemy arkhitektury ta mistobuduvannia: Naukovo-tekhn. zbirnyk* [Modern problems of architecture and urban planning: Scientific and engineering collection], Kyiv, KNUBA, Issue 27, pp. 34–39. (in Ukrainian).
4. Dubynskyi, V. P. (2015), Ecoaesthetics – a new vision of ecological architecture, *Suchasni problemy arkhitektury ta mistobuduvannia: Naukovo-tekhn. zbirnyk* [Modern problems of architecture and urban planning: Scientific and engineering collection], Kyiv, KNUBA, Issue 55, pp. 135–141. (in Ukrainian).
5. Zemsrot, K. (2010), The picture of the city in the mirror changing economic, ideological and social and political influences, *Visnyk natsionalnoho universytetu “Lvivska politekhnika”*:

- “*Arkhitektura*” [Journal of National University “Lviv Polytechnic”, “Architecture”], No. 674, pp. 364–370. (in Ukrainian).
6. Zinov’eva, O. S. (2013), Ecological thinking of architect, *Suchasni problemy arkhitektury ta mistobuduvannia: Naukovo-tekhn. zbirnyk* [Modern problems of architecture and urban planning: Scientific and engineering collection], Kyiv, KNUBA, Issue 34, pp. 125–128. (in Ukrainian).
 7. Zviriuca, A. I. (2015), Historical and urban studies identify and health landscape monuments, *Suchasni problemy arkhitektury ta mistobuduvannia: Naukovo-tekhn. zbirnyk* [Modern problems of architecture and urban planning: Scientific and engineering collection], Kyiv, KNUBA, Issue 39, pp. 53–67. (in Ukrainian).
 8. Kucheriavyyi, V. P. (2001), *Urboekolohiia: Pidruchnyk* [Urban ecology: Textbook], Lviv, Svit. (in Ukrainian).
 9. Melnyk, U. V. (2015), “The artistic aspect renewal of urban historical environment of Ivano-Frankivsk region late XX and early XXI century” Thesis abstract for Cand. Sc. (Art), 26.00.01, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University, Ivano-Frankivsk, 16 p. (in Ukrainian).
 10. Oliinyk, O. P., Hnatiuk, L. R. and Cherniavskyyi V. H. (2011), *Osnovy dyzainu interieru: navch. posibnyk* [Basics of Design of Interior: teach. manual], Kyiv, National Aviation University. (in Ukrainian).
 11. Sazonova, Yu. F. (2013), Ecological and design means of harmonizing living environment, *Suchasni problemy arkhitektury ta mistobuduvannia: Naukovo-tekhn. zbirnyk* [Modern problems of architecture and urban planning: Scientific and engineering collection], Kyiv, KNUBA, Issue 34, pp. 548–559. (in Ukrainian).
 12. Frankiv, R. B. and Fil, O. S. (2013), Lviv school of architecture in the context of the search for alternatives modernist aesthetics (late XX –early XXI cent.), *Suchasni problemy arkhitektury ta mistobuduvannia: Naukovo-tekhn. zbirnyk* [Modern problems of architecture and urban planning: Scientific and engineering collection], Kyiv, KNUBA, Issue 33, pp. 201–207. (in Ukrainian).
 13. Yankovych, S. S. (2006), “Formation intermediate recreational spaces in the built environment”, Thesis abstract for Cand. Sc. (Architecture.), 18.00.01, Kharkiv, Kharkiv State Academy of Design and Arts, 20 p. (in Ukrainian).